

Brochure

versie 1 februari 2015

Pilot tweetalig primair onderwijs in Nederland

Op 1 januari 2014 is onder leiding van het EP-Nuffic een pilot gestart voor een beperkt aantal basisscholen met als doel invoering van een vorm van tweetalig primair onderwijs. Deze pilot maakt deel uit van het Plan van Aanpak Engels van Staatssecretaris Dekker van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Hij wil de scholen ruimte geven om in te spelen op een groeiende behoefte bij ouders om eerder en meer onderwijs in een andere taal te geven. Voor deze pilot wordt uitgegaan van een percentage onderwijstijd in het Engels van 30 tot 50%. Er is dus sprake van partiële immersie.

De pilot ontvangt ook financiële ondersteuning van het ministerie. Op 1 augustus 2014 zijn de eerste twaalf scholen met tpo begonnen in groep 1 en 2, zes scholen sluiten zich bij hen aan en werken toe naar een start per 1 augustus 2015. Daarmee is de pilot vol. Eén school biedt drietalig onderwijs Nederlands, Fries en Engels aan (lid van Netwerk drietalige scholen in Friesland). De pilot heeft een duur van vijf jaar en het is de bedoeling om tpo vanaf groep 1 op te bouwen en uit te bouwen.

In deze brochure informeren we u nader over de onderwijskundige opzet van de pilot en de ontwikkeling daarvan. We gaan ook in op de samenwerking tussen de pilotscholen en andere partijen zoals de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO). Een derde deel besteedt aandacht aan het onderzoek naar de effecten van tpo en naar een aantal onderwijskundige aspecten als taalvaardigheid van de leerkrachten en didactiek. In de overige alinea's gaan we in op de scholen die deel uitmaken van de pilot en de organisatie daarvan met een stuurgroep.

De pilot trekt veel belangstelling in binnen- en buitenland. Een laatste deel is dan ook gewijd aan literatuuroverzichten en andere verwijzingen. U treft daar ook de verwijzingen naar alle openbare documenten die in het kader van deze pilot ontwikkeld zijn.

Het is de bedoeling om de informatie in deze brochure enige malen per jaar bij te werken, omdat de pilot wordt gekenmerkt door een hoge mate van dynamiek.

Het leerplan tpo

Het leerplan kreeg een eerste uitwerking in het visiedocument¹ dat de scholen in juni 2014 vastgesteld hebben. Het kent de volgende drie hoofdkenmerken:

- Het Nederlands curriculum is leidend, het aanbod is dekkend voor de kerndoelen
- Het percentage Engelstalige lessen en activiteiten bedraagt 30 tot 50%
- Er is veel aandacht voor de internationalisering van de samenleving

De pilot start vanaf groep 1; leerlingen dienen aan het einde van hun basisschool dus over dezelfde vaardigheden en kennis te beschikken als voor het reguliere basisonderwijs verondersteld wordt.

---

¹ Startnotitie leerplanontwikkeling pilot tweetalig primair onderwijs. Deze, en andere genoemde documenten vindt u op de website www.europeesplatform.nl/tpo

Scholen groeien naar een vorm van onderwijs waarbij voor 30-50% van het onderwijs het Engels de voertaal is. In deze vorm van immersieonderwijs ligt de nadruk op begrip en communicatie. Er wordt van vloeiendheid naar accuraatheid gewerkt, passend bij het ontwikkelingsniveau van de leerlingen.

Dat leidt tot de volgende aanvullende doelstellingen:

- Wat Engels betreft moeten de leerlingen het niveau van een onafhankelijk taalgebruiker bereiken. Bij onafhankelijk taalgebruiker gaat het om een beheersing van het Engels (afhankelijk van het uitstroomniveau van de leerling) op het B1-niveau dan wel het B2-niveau. Deze ambitie wordt in de loop van de pilot nader geconcretiseerd en op haalbaarheid onderzocht. Het principe doeltaal-voertaal is hierbij leidend en Engels wordt in samenhang met (andere) vakinhouden gebracht. De scholen krijgen de ruimte om hier naar toe te groeien.
- Leerlingen hebben kennis van de internationale omgeving waarin zij acteren en hebben onder meer door internationale contacten ervaringen opgedaan die leiden tot meer intercultureel bewustzijn.

Binnen de kaders van de pilot hebben de scholen ruimte voor schoolspecifieke keuzes. Scholen verschillen van elkaar; dat moet vertaald kunnen worden in eigen beleid, passend bij de ervaring en het didactisch concept. De zo opgedane kennis en ervaring kunnen weer gebruikt worden voor evaluatie en ontwikkeling op pilotniveau. Het proces van leerplanontwikkeling kent dus twee bewegingen: van taakstellende kaders naar de scholen en andersom. De ervaring tot nu toe heeft geleerd dat deze dynamiek goed werkt.

De eerste aandacht is uitgegaan naar het ontwikkelen van een leerplan Engels voor groep 1 en 2. Dit is door de stuurgroep in samenwerking met de SLO uitgewerkt². Een aantal kenmerken daarvan zijn:

- Er wordt uitgegaan van drie fases, die zich globaal laten omschrijven als 'eind groep 1', 'eind groep 2' en een 'streefniveau groep 2'
- Voor deze fases is een indicatie van de gemiddelde beheersing van de woordenschat gegeven. Die zijn als volgt:
  - Fase 1: passief/receptief 800 woorden en actief/productief 300 woorden
  - Fase 2: 2.000 en 750 woorden
  - Fase 3: 2.500 en 1.000 woorden
- De nadruk ligt op de mondelinge taalvaardigheid met subdomeinen als:
  - Woordenschat en woordgebruik
  - Vloeiend en verstaanbaar vertellen
  - Luisteren
  - Gesprekjes voeren
- Daarbij geleidelijke aandacht voor andere domeinen als:
  - Ontluikende geletterdheid
  - Taalbeschouwing

De raming van de woordenschat – en de ontwikkeling - is gebaseerd op een aantal in het Nederlandse en internationale onderwijs voorkomende woordenlijsten. Voor deze pilot wordt op dit moment een thematisch opgezette woordenlijst ontwikkeld van 2.500 woorden. Deze zal in het voorjaar van 2015 gereed zijn voor gebruik.

---

² Leerlijn tpo, te downloaden van www.europeesplatform.nl/tpo

In het verlengde daarvan wordt in de komende maanden een observatieformulier ontworpen die inzicht moet geven in de ontwikkeling van het Engels van de kinderen in groep 1 en 2. Voor zowel de woordenlijst als het observatieformulier wordt onderzoek opgezet naar de ervaringen. De opbrengsten daarvan worden gebruikt in de evaluatie van het leerplan voor jaar 1 en 2 en voor de planning daarvan voor groep 3.

Het accent hierboven ligt op de leerlijn Engels. Voor de ontwikkeling van het Nederlands en andere domeinen en vakken hebben de scholen al de beschikking over uitgewerkte leerlijnen en een landelijk gebruikt leerlingvolgsysteem. Voor Engels moet dit geheel en vanaf onderop ontwikkeld worden. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat er gewerkt wordt naar een integraal programma met Nederlands en Engels als onderwijstalen.

De stuurgroep en de scholen werken aan een stelsel van kwaliteitsbeleid. Schoolbezoeken, collegiale consultatie en systematische evaluatie moeten zorgen voor wederzijdse inspiratie en monitoring van de voortgang.

Voor de eerste twee leerjaren denkt de pilot geen behoefte te hebben aan materialen voor Engels. Dat zal voor de hogere jaren zeker het geval zijn. Lezen en schrijven worden ingevoerd en dat betekent dat er nu al gezocht wordt naar methodes Engels en naar lesmaterialen die geschikt zijn voor het gebruik in andere vakken. *Content and Language Integrated Learning (CLIL)* vormt een belangrijk bestanddeel van de methodiek van de pilot. Voor de methodiek en voor geschikte materialen zoeken wij samenwerking met internationaal opererende uitgevers en organisaties. Met hen willen we ook kijken naar geschikte vormen van beoordeling. Dat kan voor het Engels zijn, maar het kan ook breder getrokken worden in *assessment of learning*.

Het onderzoek

Langlopend onderzoek vormt een belangrijk deel van de pilot. Daarmee is al in 2013 een begin gemaakt. Er is toen een literatuurstudie³ verricht dat als doel had om te kijken welke ervaringen er al in het buitenland waren opgedaan met tpo. Aandachtspunten waren:

- de opzet en inrichting van dergelijke programma's,
- de evaluatie-instrumenten die ingezet waren,
- de opbrengsten van de eerste schooltaal en de tweede doeltaal.
- didactische en schoolorganisatorische vaardigheden en attitudes.

Tot slot is onderzoek gedaan naar mogelijkheden voor internationale samenwerking. De literatuurstudie werd gecompleteerd door interviews met specialisten op dit terrein (o.a. Munõz, Genesee, Nikolov en Kersten).

De studie is een belangrijke basis voor het huidige onderzoek én rechtvaardiging van de inrichting van de pilot geworden. In veel landen (o.a. Spanje, Zweden, Duitsland, Zuidoost Azië) is reeds ervaring opgedaan met tpo.

Voor de vijfjarige pilot heeft een consortium van onderzoekers van ITS, de Universiteit Maastricht, Radboud Universiteit, Expertisecentrum

³ Voorstudie pilot Primair Tweetalig Onderwijs (GION, Universiteit Utrecht), 2013

Nederlands en Universiteit Utrecht de handen ineengeslagen en een vijfjarig onderzoekstraject onder de naam FOTO (Flankerend Onderzoek Tweetalig primair Onderwijs) opgezet⁴. De volgende hoofdvraag en deelvragen zijn geformuleerd:

Hoe wordt tpo vormgegeven en wat is het effect op het Engels en het Nederlands?

- Wat zijn de effecten van tpo op de Engelse en Nederlandse taalvaardigheid?
- Welke verschillen zijn er tussen leerlingen die tpo volgen en leerlingen die dat niet doen?
- Zijn er verschillen tussen scholen en specifieke groepen leerlingen?
- Ontwikkelt het Nederlands van tpo-leerlingen zich op vergelijkbare manier als het Nederlands van leerlingen zonder dat programma?
- Hoe ontwikkelen zich de verschillende deelvaardigheden van het Engels over de tijd?
- Wat is het effect van tpo op de rekenvaardigheid?
- Hoe geven scholen vorm aan tpo?
- Wat vinden leerlingen, ouders, leerkrachten, schoolleiders en besturen van tpo?

Naast de experimentele groep van de twaalf gestarte scholen met tpo zijn er twee controlegroepen. De eerste bestaat uit scholen die in groep 1 met vvto Engels (60 min. Engels p/w) beginnen, de tweede groep kent geen programma Engels in de onderbouw. De drie groepen zullen elk ongeveer 300 kinderen van groep 1 omvatten. De verwachting is dat in totaal meer dan 30 scholen aan dit onderzoek meedoen. De eerste testen vinden in februari 2015 plaats.

Daarmee is tevens de opzet van de studie verklaard. Deze drie groepen worden vijf jaar lang gevolgd. Voor het Engels zijn er drie meetmomenten: halverwege groep 1, groep 3 en vervolgens in groep 5. Er is een toetsinstrumentarium geselecteerd om de receptieve en productieve vocabulaire en grammatica te meten (o.a. PPVT en TROG), er is voor de hogere jaren een narratieve taak en er wordt voor groep 5 een speciale toets schrijfvaardigheid ontwikkeld.

Aanvullend onderzoek richt zich onder meer op de attitude, achtergrondkenmerken van de leerlingen en op de organisatie en inrichting van het programma. Vanzelfsprekend is er ook veel aandacht voor de taalvaardigheid van de leerkracht en het taaldidactisch repertoire. Alle Nederlandse (basis)scholen hebben een leerlingvolgsysteem. Daarmee worden de gegevens voor Taal en Rekenen van de drie groepen verzameld.

De eerste verslaggeving van het onderzoek is voor december 2015 gepland. Op basis van de hierboven genoemde interviews en andere internationale contacten ligt het voor de hand dat dit onderzoek veel aandacht krijgt in de Nederlandse en buitenlandse wetenschappelijke wereld. Dat kan een basis worden voor internationale samenwerking.

De scholen

Deze twaalf scholen zijn op 1 januari 2014 gestart met de voorbereidingen voor de pilot:

- Blijberg, Rotterdam
- Groningse Schoolvereniging, Groningen
- Haagsche Schoolvereniging, The Hague

---

⁴ Onderzoek Tweetalig Primair Onderwijs, samenvatting

- International School Eindhoven, Eindhoven
- International School Hilversum, Hilversum
- Lanteerne, Nijmegen
- Pôlle, Marsum
- Prinseschool, Enschede
- Talent, Lent
- Violen school, Hilversum
- Visserschool, Amsterdam

Per 1 januari 2015 hebben de volgende scholen zich aangesloten:

- Casaschool, Pijnacker-Nootdorp
- Driespan, Enkhuizen
- Eglantier, locatie Tanthof, Delft
- Eglantier, locatie Voorhof, Delft
- Gooise Daltons school, Hilversum
- Passe-Partout, Rotterdam

Voor meer informatie over deze scholen en hun -programma's verwijzen we naar de websites van de scholen.

De organisatie

Het Ministerie van OCW laat deze pilot uitvoeren onder leiding van EP-Nuffic. Verantwoording en verslaggeving vindt via deze organisatie plaats. Vanuit het Ministerie is ook de SLO betrokken bij de pilot.

De pilot kent een stuurgroep, die bestaat uit vertegenwoordigers van de pilotscholen, EP-Nuffic en EarlyBird. De scholen komen jaarlijks een aantal keren bijeen voor informatie-uitwisseling, voorlichting en – in toenemende mate - training. Een eigen website en een nieuwsbrief zorgen voor verdere informatie.

De stuurgroep bewaakt de voortgang van het project, werkt met SLO aan leerplanontwikkeling, begeleidt het onderzoek en zet kwaliteitsbeleid op. De stuurgroep voert ook zelfstandig onderzoek uit.

De stuurgroep beschouwt het als een belangrijke taak om de balans te bewaken tussen de voortgang van de pilot en de schooleigen ontwikkeling. Er moet ruimte blijven voor de *grassroots*, de ideeën en acties die ten grondslag liggen aan deze pilot. Dat moet echter wel plaatsvinden binnen de kaders van de pilot. Het gaat met zoveel wekelijkse uren les in het Engels om een belangrijke interventie in een programma voor jonge kinderen. Dat vraagt om bewaking van de voortgang, nauwe samenwerking en om wederzijdse inspiratie.

Nadere informatie over de pilot vindt u via:

www.europeesplatform.nl/tpo

tpo@epnuffic.nl

070 4260 174